

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ОПШТИНУ ИВАЊИЦА ЗА 2022. ГОДИНУ

I ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике:

Општина Ивањица се налази у југозападном делу Србије познатом као Старовлашко-Рашка Висија. Територија општине има површину од 1.090 km² (109.000 ha) и шеста је по величини у Републици Србији. Има 49 насељених места. Просечна густина насељености је 29 становника по км² (према подацима из 2012. године, извор: РЗС). Удаљена је од Београда 224 km и граничи се са општинама Рашка, Сјеница, Нова Варош, Ариље и Лучани и градовима Краљево и Нови Пазар. Са општинама Лучани и Горњи Милановац и градом Чачак припада Моравичком управном округу који је у саставу Региона Шумадије и Западне Србије. Ивањица је државним путем Iб реда (број 13) у смеру преко Ариља и Пожеге (42 km од Ивањице), повезана са саобраћајницом Београд - Јужни Јадран и са пругом Београд - Бар, а у смеру преко Јавора са Сјеницом. Државним путем II реда (број 151) преко Гуче повезана је са Чачком и Краљевом (преко Каоне) а путем Iб (број 36) преко Ушћа са Ибарском магистралом (делом правца између Краљева и Рашке). Путем регионалног значаја преко Мучња и Јасенова излази на Златарско језеро где се (испред Нове Вароши) везује за Јадранску магистралу.

Природни услови и животна средина:

Релеф - Планине су доминантан облик рељефа у овом крају, а временом настанка, геолошким саставом и правцем пружања припадају динарском типу планина. Богате су шумама, пропланцима, пашњацима, хладним изворима, бистрим речицама и чистим ваздухом, дивљим воћем, разном дивљачи и шумским плодовима. Заступљене су, како четинарске, тако и лишћарске врсте дрвећа у чистим и мешовитим састојинама са веома богатим фондом врста дрвећа. На територији општине Ивањица се налазе Парк природе «Голија» (проглашен 20.07.2001. године Уредбом Владе Републике Србије), а у оквиру њега и Резерват биосфере «Голија – Студеница» (проглашен 15.09.2001. године од стране УНЕСКО-а –MuB), као заштићено природно добро од изузетне вредности прве категорије. Поред Голије, од планина на подручју општине Ивањица су значајне и Чемерница, Мучањ и Јавор. Села у Моравичком крају се налазе у речним долинама и на планинским обронцима. Припадају старовлашком типу насеља изузев оних у речним долинама. На овакав положај и тип насеља су утицали планинско земљиште, простране шуме и етничке особине досељеника.

Воде- Речни систем чине бистре, чисте и брзе планинске реке Моравица, Студеница и Ношница које са својим притокама вијугају низ моравичке планине, дубе кречњачка корита и стварају уске и стрме клисуре. Све реке ивањичке општине су изузетно богате рибом и погодне за развој спортског риболова. На територији општине Ивањица се налазе водотокови два слива: слива Моравице и слива Студенице који су раздвојени масивима и обронцима Голије. Укупна дужина водотока на територији општине Ивањица рачуна се на 215 км, а површина на око 355 хектара. На подручју општине Ивањица се налазе и извори минералних вода у Бруснику (Голија), у Ивањици на више места (на Буковици, Глијечи, Церови, Мариној Реци) и у Приличком Кисељаку и оне се недовољно експлоатишу. На територији општине се налази и велики број клисура река Ношнице, Студенице, Малог и Великог Рзава, Лишанске и Хајдучке реке. Изузетну природну занимљивост Моравичког краја представљају и три језера. Тичар или Дајићко језеро се налази на северозападној страни Голије, на надморској висини од 1.420 метара. Језеро је годинама представљало загонетку и за њега су везане бројне легенде. Ботаничар Др. Недељко Кошанин је студијом из 1907. године разрешио неке природне тајне везане за језеро. Језеро Небеска суза се налази на 1.495 метара, на месту званом Округлица појавило се после земљотреса у Румунији и нешто је веће од Тичар језера. Треће језеро које је зарасло у тресавску вегетацију је Кошаниново језеро и налази се на 980 метара надморске висине испод Црепуљника.

Клима - Према географској ширини (430 и 340) Ивањица и њена околина би требало да имају умерено-континенталну климу, али су рељеф и биљни покривач утицали да скоро цео Моравички крај има планинску климу. Карактеристике климе сврставају овај крај у ексклузивне европске климатске бање и није случајно у Ивањици изграђен Завод за превенцију, лечење и рехабилитацију болести крви. Уредбом Владе Републике Србије, 25. јануара 2000. године, Ивањица је проглашена за ваздушну бању. Досадашња испитивања недвосмислено су показала да је ово подручје изразито повољно за лечење и рехабилитацију малокрвности, плућних обољења, алергија и неуролошких обољења.

Биљни и животињски свет, шумски фонд- Општина Ивањица има површину од 1.090 km², од чега шуме и шумско земљиште обухватају површину од 57.759 ha, од тога у државном власништву је 32.957 ha, а у приватном 24.802 ha. Пољопривредно земљиште обухвата 47,06%, шуме и шумско земљиште 49,54%, а неплодне површине 3,40%. Педолошки услови односно типови земљишта општине Ивањица имају претежно брдскопланински карактер. Поред рељефа и геолошка подлога је значајан чинилац у образовању земљишта. Велики распон у надморској висини од 402 до 1.833 метра, условљава климатске разлике које утичу на разноврсност биљног света на територији општине

Ивањица. На присојним странама планина више је њива и воћњака, храстове и листопадне шуме, а на осојним странама преовлађују ливаде и пашњаци. У долинама река, нарочито долином Моравице, највише је њива, ливада и воћњака, а у новије време све је више малињака. Шумско благо је изузетан потенцијал Моравичког краја, јер на шуме отпада око половина укупне површине општине. Државне шуме заузимају 32.957, а приватне 24.802 хектара. Од шумског дрвећа на висини до 1000 метара распрострањени су врба, топола, јова, јасен, цер, храст, граб, брест, буква, јавор и зова, а на висини преко 1.000 метара смрча, јела и бор. На овим просторима је распрострањено и шумско биље: леска, дрен, глог, клека, и зеленика, а на Голији расте и црвена зова. Шуме су богате шумским воћем: боровница, јагода, малина, купина, рибизла и огрозд и различитим врстама печурака: вргањ, смрчак, рудњача, поповача, лисичарка, млечњача. На подручју општине Ивањица постоје изванредне могућности за развој ловног туризма, а постоји и удружење ловаца "Чемерница". На овим просторима живе: медвед, лисица, зец, куна, срна, јазавац, дивља свиња, фазан, дивља кока, орао, сова, кобац, итд. Одређене врсте су законом заштићене животиње. Брзи планински потоци и реке су богати разноврсном рибом: пастрмком, младицом, кркушом, мреном и кленом. На шумском подручју овог краја се налазе два природна резервата. Први, површине 14 хектара се налази под највишим врхом Голије, Јанковим каменом, а други површине од 26 хектара се налази испод Црног врха, у близини Љутих ливада. Ови резервати представљају мешавину јеле, смрче и букве прашумског карактера, а највише стабло јеле у резервату износи 56, смрче 55, а букве 33 метра. Природне знаменитости су и строго заштићене биљне врсте и то: стабло пирамидалне смрче у подручју Бисер Вода - Црни Врх - Радуловац и стабло смрче са кугластом формом круне у делу Дајићке планине. Као природне реткости заштићене су зеленика и јеремичак. Посебну знаменитост представља девет храстова на Палибрчком гробљу изнад Ивањице који по легенди симболизују девет браће Југовића. Захваљујући израженој висинској разлици од око 1500 m, на Голији се среће репрезентативан спектар шумских заједница, карактеристичан за укупно вертикално распрострањавање шума у Србији. Евидентирано је око 20 шумских заједница. На подручју Голије доминирају чисте састојине и заузимају 60,5%, док се мешовите простиру на 39,5% територије. На Голији је евидентирано више од 45 врста дрвећа, при чему се констатује висок степен очуваности природног састава. Евидентирано је присуство племенитих лишћара: планинског јавора, горског јавора, белог јасена, планинског бреста, пољског бреста, млеча, дивљих воћкарица: дивље трешње, дивље крушке, јаребике и брекиње, као и ретке и карактеристичне врсте жбуња и приземне флоре које се јављају у овим шумама. У дрвном фонду бројније су лишћарске од четинарских врста, а доминирају буква (са 63,3% по запремини и 54,0% у укупном запреминском прирасту), смрча (са око 19,5% у укупној запремини и 23,0% у укупном прирасту), а далеко је скромније учешће јеле, црног бора, китњака, црног бора и цера (од 1-7%). Остале врсте дрвећа су незнатно заступљене, испод 1%, али доприносе биодиверзитету шумских екосистема. Шумовитост на подручју општине Ивањица износи 49%, овом проценту доприноси чињеница да је подручје Голије већим делом обрасло шумом. Укупна површина шума на подручју Голије износи 89.000 ha, од чега шуме у државном власништву покривају 58%, а приватне шуме 42%. Просечна запремина у овом подручју је 168 m³/ha (108 m³/ha у Србији), а просечан прираст је 4,28 m³/ha (1,39 m³/ha у Србији). У државним шумама доминирају шуме високог узгојног облика (66,6%), затим изданачке шуме (16,9%), културе и вештачки подигнуте састојине (14,5%), а шикаре и шибљаци чине 2,5% од укупне шумом обрасле површине. Државним шумама и шумским земљиштем на подручју Голије (и Парка природе "Голија") газдује Јавно предузеће "Србијашуме". Према подацима из Статистичког годишњака у 2021. години је пошумљено 0,86 ha лишћарима и 44,53 ha четинарима. У истој години посечена дрвна маса лишћара износи 71811 m³ а четинара 48153m³.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Становништво општине (31.963) је распоређено у 49 насељених места, 42 катастарске општине и 19 месних заједница. Поред Ивањице, централних заједница су: Буковица, Прилике, Лиса, Луке, Осоница, Међуречје, Девићи, Остатија, Придворица, Средња Река, Кушићи, Брезова, Ковиље, Братљево, Мочиоци, Опаљеник и Ерчеге. Просечна величина насеља, по површини, износи 22,2 km², са просечно око 650 становника. У градском подручју живи 44,40%, а 20,5% становника је насељено у приградским насељима која су од центра удаљена до 10 км, док 24,87% грађана, грађана живи у насељима која су од центра удаљена од 10 до 30 километара. Скоро 8% становника живи у

селимакоја су од градског подручја удаљена преко 40 километара. Према подацима Републичког завода за статистику, на основу вршених редовних пописа становништва, у 2011. години број становника у општини Ивањица мањи је за 7186 у односу на попис из 1971. године. Активно становништво чини 53,8% целокупне популације општине Ивањица, односно 63,9% становништва старијег од 15 година. Одукупно активно становништво општине 87,7% јесте становништво које обавља неко од занимања. Са друге стране, издржавано становништво чини 30,7% укупног становништва општине Ивањица. Ако се посматра образовна структура становништва старијег од 15 година, може се рећи да је највећи број становништва са средњим образовањем – 32,8%, док је са основним образовањем 30,6% посматрано популације. У односу на виталне догађаје, општину Ивањица, као и већину општина у Републици Србији, карактерише негативан природни прираштај који је у посматраном периоду варирао од -0,3%, колико је износио 2001. године, до -3,2% 2004. године. Јасно је да су овакве вредности природног прираштаја један од главних разлога умањења популације општине.

Прикупљени подаци Пописа становништва 2002. и 2011. године представљају вредан извор података који се мора користити у планирању друштвено – економског развоја. На основу тих података из 2002. и 2011. године, за подручје општине Ивањица, могу се уочити недовољне тенденције као продубљивање услед дећих демографских процеса: укупне и природне популације као и процес убрзаног демографског старења. По последњем Попису из 2011. године на територији општине Ивањица живи 31.963 становника, што представља умањење броја становника за 9,6 % у односу на Попис спроведен 2002. године, када је у Ивањици живело 35.455 становника. Имајући у виду, да пад броја становника од пописа до пописа експоненцијално расте (2002. у односу на 1991. године релативни пад броја становника био је 3,4 %)

можемо констатовати да је Ивањица захватила тренд убрзаног демографског прањњења.

Основни разлози овакве тенденције опадања бројности популације општине Ивањица треба тражити у наглој паду и смањењу уобичајених привредних активности маод 90-их година XX века, што је довело до миграционих кретања становништва ка јачим привредним центрима, као и у самом смањењу стопенаталитета. Ако се посматра образовна структура становништва старијег од 15 година, може се рећи да је највећи број становништва са средњим образовањем – 41,5%, док је са основним образовањем 30,6% посматрано популације, високо и више образовање има 11% становништва.

Пољопривредна гоздинства општине Ивањица чине у просеку трочлана домаћинства. Под домаћинством се подразумева породица чији чланови заједно станују и заједнички троше своје приходе за подмирење својих основних животних потреба .

Диверзификација руралне економије:

Структура економије Економију општине Ивањица,

на основу два критеријума, народног дохода по секторима привређивања и броја запослених по привредним секторима, карактерише пресвега прерађивачка индустрија (прерада дрвета и производња производа од текстила). Ако се посматра моструктура предузећа по секторима делатности, 33,2% послује у сектору прерађивачке индустрије, а затим следи трговина са 28,8%. У сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде послује 39 предузећа (10,7%). У оквиру прерађивачке индустрије више од 1/3 предузећа се бави прерадом дрвета и производњом производа од дрвета, док у текстилној и прехранбеној индустрији послује 29,8% и 12,4% предузећа респективно. Прехранбена индустрија учествује са 12,4% предузећа у општини Ивањица. Укупан број радњи у општини Ивањица је 863. Овог броја највећи број се бави трговином 31,7%, а затим следи саобраћај, складиштење и везе са 15,4%, хотели и ресторани са 13,7% и прерађивачка индустрија са 12,6%.

Перспективни развој привреде општине Ивањица темљи се на:

- Интензивни и плански развој пољопривреде у области гајења, откупа и финалне прераде кромпир, малина, шљива, јабука, печурака, лековитог биља и сточне хране, а неопходно је поспешити и узгој стоке, као и производњу месних и млечних прерађевина;
- Производњу здраве и еколошки исправне хране;
- Развој шумарства, очување и јачање шумског фонда, коме припада 49,54 % укупне територије општине;
- Дрвна и текстилна индустрија;
- Развој туризма јер је Ивањица проглашена ваздушном бањом, а подручје планине Голије Парком природе и Подручје мбиосфере;
- Развој лова и риболова, јер постоје изванредни природни ресурси и развијена локална удружења.

Већина руралног становништва, осим пољопривреде, има малодругих извора дохода. У руралним подручјима развој пољопривреде има ограничено могућности, пасезбог тога тражи могућност алтернативног начина запошљавања. Ту посебно значајно може да има развој других економских (непољопривредних) активности на пољопривредним газдинствима, као и развој различитих врста активности и сервисација инисутесно везани за пољопривреду. Генерално гледано, постоји знатан потенцијал у

туризму руралног подручја, који је самоделимично искоришћен. Подршком додатним могућностима запошљавања могуће у неким срединама зауставити негативни тренд виде популације и напуштања села. Диверзификација активности нагаздинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њом се може придонети бољему равнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу.

Туристичка атрактивност општине Ивањица заснивана на богатству природних и културних ресурса, дугој историји и традицији, специфичном идентитету бројних локација, гостољубивости и вањичких домаћина. Општина Ивањица има бројне могућности за развој сеоског туризма.

Упркос наведеним проблемима са којима се суочавају развој сеоског туризма, неколицина сеоских домаћинства у околини Ивањице су успешно бавилим видом туризма. Ова домаћинства се налазе у селима: Међуречје, Катићи, Лиса, Кушићи и Девићи, имају могућност да понуде комплетан пансион и укључе госте у туризам везан за посебна интересовања као на пример пољопривредна родоштво и чине (брањемалина, скупљање сенитд.), затим лов и риболов преко Ловачког удружења и Удружења спортских риболоваца општине Ивањица, планинарења, брањашумских плодова и лековитог биља и друге рекреативно-забавне активности у природи. Што се тиче ловачке забаве, поменути дасупредели Ивањица на стањени дивљим животињама и тозец, лисица, срна, дивљасвиња, медвед, тетреб, јаребица, орао итд. На Голији је присутан и законом заштићен "белоглависуп". Река Ивањичког подручја су богата разноврсном рибом. У рекама, којих иначе у Ивањици има у дужини од око 250 km, станују највише поточна пастрмка, поточна мрена (кркуша), јошанка, пљата, липенитд. Дакле, села која су зачетници сеоског туризма у Ивањичкој општини, па и Србији поновосенашла обједињена у понуди Туристичке организације општине Ивањица. Поред поменутих села, а по позивима и захтевима за категоризацију, понуда ће бити допуњена и новим селима као што су Мочиоци (село изнад Катића), Радаљево, Шареник (код Прилика), као и село Братљево. Сва ова села имају уређена домаћинства и са својом лепотом не заостају за онама која се годинама баве туризмом. Јако је важно поменути и то да се досвих ових села може стићи аутомобилом и аутобусом и завести у села постоје редовне линије. У свим поменутих селима домаћинства су снабдевени квалитетном пићањом водом у кућама. Сва домаћинства имају телефонске прикључке и електричну енергију, а многа и брзи интернет.

Заштићена подручја: У Ивањици заштићена природна добра заузимају око 40% укупне територије општине: 1. Парк природе - Голија, 2. Резерват биосфере Голија - Студеница, 3. Споменик природе Хаџи Проданова пећина 4. Споменик природе – група од 8 стабала цера Парк природе Голија налази се у југозападној Србији, на планинама Голија, Радочело и Чемерно. Захвата површину од 75. 183 ха у оквиру општине Ивањица, Краљево, Рашка, Нови Пазар и Сјеница. Овај простор проглашен је парком природе у јулу 2001. године и сврстан је у категорију природно добро од изузетног значаја.

Парк природе Голија стављен је под заштиту ради очувања вредности и побољшања стања: шумских екосистема, разноврсности предела и пејзажа, културних добара, трајности и квалитета основних природних ресурса (воде, земљиште и биљни покривач), биолошке разноврсности засноване на великом броју врста биљака и животиња и њихових заједница и присуству ретких, ендемичних и реликтних врста, као и гео-наслеђа. Одукупно 75. 183 ха, колико износи укупна површина Парка природе Голија, на територији општине Ивањица простире се 43 163 ха, односно 57,5%. Због изузетне очуваности изворних природних вредности (многобројни извори, развијена угарска мрежа, разурен рељеф, плодно земљиште, богат и разноврстан биљни животински свет), али и културних вредности, на предлог Завода за заштиту природе Србије, МАБ/УНЕСКО комитет, у оквиру Парка природе Голија прогласио је Резерват биосфере Голија-Студеница, површине 53 804 ха, од чега је највећи део на територији општине Ивањица, 43 163 ха или 79%. Хаџи Проданова пећина - Рашчићи је добила име по Карађорђевој води, Хаџи Продану Глигоријевићу који је у пећинску лања озбегове. Налази се у долини Рашћанске реке пајезбогто газову и „Рашћанска пећина“. Удаљена је 7 километара од Ивањице на путу за Гучу, на надморској висини од око 600 метара. У Хаџи Продановој пећини је екипа студената начелу са професором биолошког факултета Београдског универзитета др.

Божидаром Ђурчићем, пронашла 25 нових врста пећинских животиња и инсеката које у свету или нису познате или су ретке. 2003. године у организацији Завода за заштиту споменика културе из Краљева спроведена су заштитна археолошка ископавања у пећини и пронађено око 60-ак предмета старих од 40 до 45 хиљада година п.н.е. Изнова је саграђена порушена црква испред пећине познатија као „Аџина“ која је првпут саграђена 1909. године и посвећена Архангелу Михаилу, а у наредном периоду предстоји унутрашње уређење и отварање Хаџи Проданове пећине за посетиоце. Група од 8 стабала цера – језаштићени природни споменик ботаничког карактера и налази се у насељу Бедина Варош. Извориште Малог Рзава и долина Малог Рзава простире на територији општине Ивањица и Ариље и налази се у поступку доношења акта о заштити предела изузетних одлика. Мали Рзав се налази у средишњем делу западне Србије, припада регији Стари Влахи, и заједно са Моравицом, Великим Рзавом, Ђетињом и Скрапежом представља извориште Западне Мораве. Извире у селу Катићи, у југоисточном подножју планине Кукутнице. Административно, изворишни део припада општини Ивањица, а већи део општине Ариље, начијем простором и налази значајније природне вредности.

Културно - историјско наслеђе:

Културноисторијско наслеђе представљају:

1. Манастир „Светих Архангела“ -Ковиле. Градња овог здања смештасе у време XII или XIII века. Сада у манастиру има 6 монахиња начелу са игуманијом мати Агрипином;
2. Манастир „Преображење“ -Придворица. Један је од најзначајнијих средњовековних споменика у моравичком крају. Налазисена 28 км од Ивањице и 28 км од Студенице. У почетку је био женски манастир, затим црква, да би 2007. године поново шпроглашен манастиром алиовога пута мушким. У манастиру живена стојатељ и два искушеника;
3. Црква „Светих цара Константина и царице Јелене“ -Ивањица. Налазисе у Ивањици. Подигнута је три године по слена станка Ивањице, од 1836-1838. године прилози манахода. О њеном напретку староселичнокнез Милош Обреновић. Живопис и иконостасу у целини сачувани, а недавно је извршена и њиховарестаурација. Прелепо је архитектонско здање под заштитом државе;
4. Црква „Светог Николе“ или „Бела црква“ - Брезова. Подигао је деспот Стефан Лазаревић а спомиње се и у једној повељи цара Душана. Црква је удаљена 26 км од Ивањице и стављена је под заштиту државе као споменик културе од великог значаја;
5. Црква „Светог Николе“ -Косовица. Налазисена 12 км од Ивањице у селу Косовица;
6. Црква „Светог Саве“ -Миланца. Налазисена 37 км од Ивањице у Миланци. Подигао је ујечик крошчевачки владика Јоаникије 1853. године, који је рођен у овом селу;
7. Црква „Светог Архистратига Михаила“ -Прилике. Налазисена 8 км од Ивањице;
8. Црква „Светог Илије“ -Куманица. Налазисена 17 км од Ивањице у селу Куманица. Цркви је поклон извонокраљ Александар Први Карађорђевић задан њеног свећења 1929. године. Стављена је под заштиту државе као просторно културно историјско целина од великог значаја;
9. Спомен -обележје „Мајор Илић“ -Јавор. Због великог броја борби и ратова који су вођени на овом простору, у различитим временским периодима, Јавор је вероватно „најисторискија“ планина у Србији. Спомен костурниоца погинулима у Јаворском рату 1876. године сведочанство је о храбрости и одважности српске војске на Јавору. Овде је народ подигао 1907. године споменик легендарном мајору Михаилу Илићу који је погинуо недалеко одатле у првом српско-турском рату 1876. године;
10. „Школа у Миланци“ је подигнута у селу Миланца 1833. године. Била је то прва школа у моравичком крају. Нова школа са града је подигнута 1872. године и настава у њој је извођена сведо 1953. године када се школа заторила јер није имала довољно ученика;
11. „Римски мост“ -Куманица. Налазисена 16-том километру у правцу према Голији. Немогуће је утврдити које и када подигао овај мост. Рестаурација је извршена осамдесетих година прошлог века;
12. „Камени мост“ Ивањица. Налазисена реци моравици у Ивањици. Пројектовао га је инжењер Миленко Трудић на почетку 20. века. Држава га је финансирала, а изградња је поверена познатом ивањичанину Благоју Луковићу. Мост је завршен у јесен 1906. године. Био је кажу једини једнолучни мост на Балкану тог времена. Заштићен је као културно добро од изузетног значаја;
13. „Кушићахан“ -Ивањица. Налазисе у Ивањици и један је од најстаријих споменика сеоског немарства у Моравичком крају. Некада је служио као коначиште кирицијама који судозили са Златибора и Санцака. Сада је смештен у центру варошице поред споменика Дражи Михаиловићу. Стављен је под заштиту државе као непокретно културно добро од великог историјског значаја;
14. Хидроцентрала „Моравица“ -Ивањица. Пуштена је у рад 1911. године као девета хидроцентрала у Србији. Имала је 260 KS и осветљавала јесамоварошицу. Године 1936. изграђена је каменобетонска брана висине 9 а ширине 16 метара. Овај водопад је туристичка атракција и готово заштитни знак Ивањице. Централна представља своје врсно музеј. Тренутно не производи струју. Непокретно је културно добро, просторно културно-историјско целина од великог значаја. Брана и хидроцентрала су комплетно реконструисане и у тучастје 2011. године приређена велика свечаност;
15. „Јермића кућа“ -Ивањица. Најстарија јесачувана зграда у Ивањици и једна је од 12 којени су изгореле у великом пожару 1846. године. Смештена је на крају градског шеталишта и један је од визуелних симбола Ивањице. Реконструисана је по пројекту Завода за заштиту споменика културе из Краљева и стављена је под заштиту државе као непокретно културно добро од великог историјског значаја;
16. „Старачаршија“ -Ивањица. Строги центар града проглашен је 1987. године за просторно-историјску целину од великог значаја. Амбијентална вредност старачаршије је у њеном аутентичном изгледу са почетка XIX века, као и у архитектонско-историјским вредностима појединачних објеката;

17. Гроб „БошкаЈуговића“ -Ивањица. Налазисена 4 кмодИвањице. Попредању, повлачећисерањенсакосова, једанодбраћеЈуговић - Бошко, умиренадомакИвањице. ТугајесахраниламајкаКнегињаМилица, а нањеговомгробујесаградиламалуцркву. Нагробу и натемељимастареноуцрквујеподигаоБлагојеЛуковићизИвањице 1929. године и посветиојеСв. КнезуЛазару. Посађеноје и 9 новиххрастовакојисимболизујудеветЈуговића. Данасихима 7;
18. „Споменикреволуције“ -Ивањицајемозаиквеличине 5 x 2,4 метра. Представљаизузетноуметничкодело и највећијемозаикнаотвореномпросторукоднас. Ауторовогзначајногстварењабиојеугледнијугословенскиликер ЂорђеАндрејевићКун. Отворенје 1957. године. Овајвојнимеморијал у потпуностијеобновљен 2008. године. Споменикреволуцијејепроглашензапросторнокултурноисторијскуцелинуодвеликогзначаја;
19. Споменик „ГенералДрагољубДражаМихаиловић“ -Ивањица. Налазисе у центруграда. Подигнутјеаприла 2003. годинена 110-годишњицу рођења у знаксећањанаЛегендарногвођуРавногорскогпокретау Псветскомрату, ђенерала и командантајугословенскеКраљевскевојске у отаџбини. Поредспоменикајеи „Чичиндом“ којипрераста у Равногорскубиблиотеку и музејравногорскогпокрета. ДрагољубМихаиловићјерођен у Ивањици 14. априла 1893. године, у матичнојкњизизаведенподтекућимбројем 116 одоцаМијаила и мајкеЏмиљанеМихаиловић. Осуђенјенасмрт 1946. године и убијен у Београду. ГенералМихаиловићјенајодликованијисрпскиофицир у историји.

Овомприликомнабројајјесамодекултурно-историјскогнаслеђаИвањице, и неколициналичностикојајеучествовала у стварањуистог.

Најважнијекултурнеманифестације у општиниИвањица: 1. СаборловацаГолије 2. Смотранародногстваралаштва - ЗвучиГолије, Јавора и Мучња 3. Фестивализворнесрпскепесме - Прилике 4. Фестивалдечијихфолклора - Прилике 5. Јаворскисабордвојничара и старихмузичкихинструменатаСрбије 6. Фествалкултуре - Нушићијада

Географскеспецифичности: ОпштинаИвањицасеналази у брдско-планинскомподручју и оивиченајепланинскимвенцимаГолије, Јавора и Мучња. ПланинаГолијајеУредбомВладеРепубликеСрбијепоглашеназаПаркприроде (2001. године), и истегодинеАктом УНЕСКО-а заРезерватбиосфере. УредбомВладе РС, 25. јануара 2000. године, Ивањицајепроглашеназаваздушнубању. Прематоме, значајниприродниресурсиивањичкеопштинесупланине (навећишумскифонд у земљи), поља (оранице и баште) и реке (великипотенцијалзаградњуМХЕ и акумулационих језера).

Руралнаинфраструктура:Изграђеностмрежесаобраћајнеинфраструктуре, премаподацима РЗС, за 2021. годину у оквиримаопштинскихграницапостоји 404 km путева, локалног, магистралног и регионалногкарактера. ПремаУредби о категоризацијидржавнихпутева („СлужбенигласникРС“, број: 105/2013, 119/2013 и 93/2015), магистрални и регионалниправципрекатегоризујусе у државнепутеве IА, IБ и II реда. ОвомУредбомсаобраћајночвориштенатериторијиопштинеИвањицачинедржавнипут IБ реда, број 13 (НовиСад - Рума - Шабац - Ваљево - Пожега - Ивањица - Сјеница), државнипут IБ, број 36 Ивањица - везадржавнимпутемброј 15 (Баточина - Крагујевац - Краљево - Рашка - НовиПазар - Рибарићи - границасаЦрномГором) и државнипут II реда, број 151 Бељина - Гуча - Ивањица. Деоницедржавних и локалнихпутева (регионалногзначаја) направцупружањакрозтериторијуопштинеИвањицапрекривенесуквалитетнимасфалтнимзастором, изузевделасаобраћајницанапросторуПаркаприродеГ олијакојиповезујуюпштинуИвањицасарегионалним ТЦ Одвраћеница, надеонициГолијскаРека - Одвраћеница, у дужиниод 16 km и ИвањицусаДугомПољаном, надеонициГолијскаРека - ДугаПољана 14 km. У токусурадовинаизградњипоменутихправаца. Правацпружањаосталихпутевалокалногкарактера, представљаезуурбаног и административногцентраопштинеИвањицасавеликимбројемсела и заселака. Имајући у виду, данасељеностпросторакарактерише 49 насељенихместаса 19 меснихзаједницанапросторуод 1.090 km², квалитетлокалнихсаобраћајницадетерминишенизакстепенизграђености, недовољнаразвијеност и приличназапуштеностусловјенадугогодишњомунутрашњомкризом.

ОптимизацијаразвојасаобраћајанатериторијиопштинеИвањица, премапотребамалокалнезаједницекао и програмимаразвојаРепубликеСрбијеподрозумевависокаулагањакојазначајнимделомулазе у опредељењадржаведасесаобраћајнамрежа у овојрегијиучинијефикасном и местомпреламањаатраспортапогоднимразвојем и локацијуиндустријских и туристичкихкапацитета. Изградњааеродрома „Морава“ у ЛаћевцимакодКраљева, ћедопринетиразвојупривреде и туризманапросторукојемгравитира 2 милионастановникацентралнеСрбије. Затим, у планирањудржавнепутемрежеСрбије и ЦрнеГореповезивањеБеоградасаЈужнимЈадраном, будућиаутопут Е-763 (везаЈадранско-ЈонскогбасенасаПаневропскимкоридорима X и VII) којисепртежекрозцентралнеделовеСрбије и ЦрнеГоре, одБеоградадообалеЈадранскогмора (Бар), представљајакраћудрумскувезуБеограда и његовогзалеђасаЈужнимЈадраном. АутопутсвојомтрасомпролазићекрозцентралнидеотериторијеопштинеИвањица.

То ће уједно бити и најкраћа веза Мађарске и Румуније преко Србије и Црне Горе са јужном Италијом и Албанијом и захватаће широку гравитационо подручје са око 4,7 милиона становника.

Комунална и енергетска инфраструктура

Водоснабдевање: Вредности индикатора Агенције за заштиту животне средине SWQI (Serbian Water Quality Index) који показује физичко-хемијски и микробиолошки квалитет површинских вода, према испитивањима Агенције на рекама Моравица и Студеница у потпуности потврђује да је вода у општини Ивањица чиста и доброг квалитета.

У систему водоснабдевања Ивањице регистровано је 4.866 прикључака - 4.300 становништва, 550 мале привреде, 11 индустријских система и 5 јавних установа. Процењује се да вођу за пиће из овог система користи око 16.000 становника у месним заједницама Ивањица и Буковица. Остала насеља на подручју општине Ивањица снабдевају се непречишћеном водом са локалних изворишта, од којих постоје разводна мрежа која је углавном у лошем стању, изузев водовода у селу Лиса који је изграђен 2006. године. Према подацима ЈКП Комунално финална потрошња воде у домаћинствима износила је у 2021. години 782.033 м³. Уколико се каореферентна година узме 2021. година, просечна годишња потрошња воде по становнику у општини Ивањица, рачунајући становнике прикључене на јавни водовод износи око 54 м³ годишње. Тиме се добија да је дневна потрошња воде по становнику 148 л/с дан, што је знатно испод републичког просека од 350 л/с дан. Процењује се да је дневна потрошња знатно већа у односу на исказани податак, будући да је дан део становништва плаћа воду паушално, а одређени број домаћинстава поред прикључења на јавни водовод нумрежу поседује и сопствене изворе. Застарелост водоводне мреже вододочестих кварова, великих губитака воде и високих експлоатационих трошкова. Према укупној количини произведене воде процењује се да губици достижу и до 50 %. У већем делу градске водоводне мреже је неопходно извршити потпуна замена нетрајалих азбестно-цементних и поцинкованих цеви. Постојећи систем водоснабдевања у општини Ивањица засниван на постројењу за прераду воде „Лучка Река“, које је изграђено 1973. године. Капацитет овог водозавхвата је око 40-60 л/с. Постројење „Лучка Река“ јене давнореконструисано.

Комуналне воде- Општина Ивањица нема адекватно решено питање сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода. У самом градском подручју постоје канализациона мрежа која покрива једна деона насеља. Мрежа градске фекалне канализације је грађена у периоду од 1954. до 1968. године, па и касније, са ширењем градског подручја. У осталим насељима не постоје системи сакупљања, одвођења и третман отпадних вода. Испуштање отпадних вода се врши индивидуално, у неадекватно изведену септичке јаме, копане бунаре или оближње водотокове. Тренутно на градској мрежи фекалне канализације постоји преко 3000 прикључака, од чега 2.940 чине прикључци становништва, 350 мале привреде, 5 индустријских система и 5 јавних установа. Мрежа фекалне канализације је укупно дужине око 22.680 м, од тога је 10.773 м азбестно-цементних цеви, 6.470 м армирано-бетонских цеви и 4.310 м PVC цеви. Канализациона мрежа је дотрајала, са малим промерима цеви и лоше изведеним спојевима. Како не постоје системи за пречишћавање отпадних вода у Ивањици, градске отпадне воде се без претходног пречишћавања испуштају у водоток реке Моравице на четири места. У плану је ширење канализационе мреже. Поред ширења канализационе мреже, планирана је и изградња система за пречишћавање отпадних вода, закога би био везан јединствен систем колекције за градско и приградско подручје.

Комунални отпад- Општина Ивањица је у саставу Регионалног центра за управљање отпадом Дубоко из Ужица. Сакупљање, одвожење и одлагање отпада у регионалну депонију обавља ЈКП „Комунално“ Ивањица. Пројектована месечна количина отпада на територији општине Ивањица је 698 т месечно, тј. 8.376 т годишње. Међутим, како су пројектована количина заснована на обухвату корисника са читавог подручја општине и потенцијалних корисника у неизграђеним туристичким центрима на Голији, садашња месечна количина знатно одступа од пројектоване. Покривено је око 90 % градских и приградских насеља и око 40 % села Међуречје и Прилике, односно око 43 % становништва целе општине. Индустријски отпад, најчешће дрвени отпад попут стругоине, углавном се не контролисано одлага на дивље депоније поред река, путева и шума. Решење овог проблема пронашло се у отварању предузећа за прераду сировина од дрвета Biotherm из Гуче и које од дрвеног отпада прави пелет и сличне производе. Од септембра 2007. године на градском подручју Ивањице је покренута акција прикупљања отпада погодног за рециклажу, постављањем специјалних контејнера за прикупљање папира и пластичне амбалаже. Засада не постоји привредно друштво које се бави рециклажом, а за прикупљање отпада за рециклажу је одговорно ЈКП „Комунално“ Ивањица.

Електрификација, гасификација и грејање- Трафостаница 110/35 кV Ивањица, далеководи 35 кV и трафостанице 35/10 кV су примарни високонапонски објекти, путем којих се врши дистрибуција електричне енергије до потрошача на подручју општине Ивањица. Капацитет трафостанице 110/35 кV Ивањица су задовољавајући, алине и довољни за потребу дугорочног развоја. Напајање општине само путем једног далековода 110 кV, без могућности резервног напајања, представља озбиљан проблем, због кога општина понекад, услед редовног државања и ремонта мреже, остаје потпуно без електричне енергије. Захваљујући интензивној изградњи нових и реконструкцији постојећих мрежа у претходном периоду, нисконапонске мреже имају доста добру структуру. Нисконапонска мрежа је разведена на бетонским стубовима, а на градском подручју је углавном изведена кабловима. Степен електрификације општине Ивањица износи преко 90 %. Свана сеља на подручју општине Ивањица су електрифицирана и у њима је досадана електродистрибутивна мрежа прикључено 12.728 домаћинстава и 1.257 пословних потрошача. Поред реконструкције високонапонске и нисконапонске електро-мреже, неопходна је изградња другог вода 110 кV из правца Гуче, изградња нових и реконструкција постојећих трафостаница. Имајући у виду потребу локалне заједнице, локална самоуправа у сарадњи са надлежним пословним јединицама ЕПС-а ради напревазилажењу проблема. Даље, у

току су радovina санација и реконструкција грађевинског дела хидроелектране Моравица уз модернизацију и увођење система даљинског управљања кака и изградња малих хидроелектрана.

Гасна и топловодна мрежа још увек не постоје у општини Ивањица.

Телекомуникације- Статистички подаци РЗС за 2021. годину показују дан територији општине Ивањица има 9 пошта и 11.830 претплатника фиксних телефона. Подручје је покривено мрежама мобилних телефона је Теленор, Телеком и VIP.

Пристап јавном информисању- Информисање у општини Ивањица организовано је кроз четири електронска медијалокалног и више медијационалног и регионалног карактера. Медијалокалног карактера заступљени су и кроз дверадио и једну телевизијску станицу. Сигнал Ивањичког радија простире се на 70 % територије општине Ивањица, до Пожеге и Лучана. Радио Јавор је покрива сигналом територију целе западне Србије. Једину телевизијалокалног карактера у општини Ивањица је ТВ Голија. Основана је 2007. године. У приватном јевласништву и покрива сигналом територију општине Ивањица. Медијска покривеност градског језгра општине националним медијима је потпуна, док је у руралном подручју покривеност средња. У Ивањици постоје кабловска телевизија СББ, с тим што је њом покривен само центар града. Приступ интернету је задовољавајућем нивоу.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште:

Структура земљишта - Обзиром на доминантан планински карактер простора, укупним пољопривредним површинама преовлађују природни травњаци са око 64,3%, од којих ливадечине 36,8% или 18.899 ха, а пашњаци 27,5% или 14.111 ха. Оранице ниске релативно високих 28,9% или 14.823 ха, а воћњаци 6,8%, односно 3.483 ха. Највеће пољопривредних површина налазе се у приватном поседу – 94,1% одукупног пољопривредног простора. Укупно 48.309 ха пољопривредних површина налазе се у приватном власништву. Просечна величина посуда (КПЗ) по газдинству износи 3,62 ха. Највеће површине пољопривредног земљишта налазе се на планинском и брдско планинском подручју на великим нагибима, а веома мали у долинама окова и речица. Педогенеза земљишта, због карактеристика рељефа, на овом подручју најчешће садржава настадијум формирања, због чега ова земљишта врло ретко достигну пунозрелост. Далеко најраспрострањенија су недовршена кисела земљишта на палеозојским шкриљцима, затим недовољно формирано земљиште на кречњаку, знатно ређе планинске црнице, делувијуми, а око Моравице има и нешто више алувијалног земљишта. Заједничка карактеристика недовољно формираног земљишта је ниска до екстремно ниска рН вредност, односно висок степен киселости, лакасу и растреситазбог релативно високог процента учешћа подлоге у односу на глину, сиромашна у хранивима, подложна ерозији и брзом нестајању, али и релативно брзо обновљивост због меког матичног супстрата. Обзиром на доминантан планински карактер простора, укупним пољопривредним укупној површини пољопривредног земљишта највећи део има земљиште VII класе (20.131 ха) и земљиште VI класе (17.926 ха). Према катастарским подацима општина располаже са свега 34 ха земље I класе, 349 ха II класе, 1166 ха III класе, 1624 ха IV класе и 2870 ха земљишта V катастарске класе. Што се тиче учешћа коришћеног пољопривредног земљишта у укупној површини општине, према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године 7.728 пољопривредних газдинстава има 28.027 ха пољопривредног земљишта.

Укупно наводњавање земљиште износи 242 ха (0,86% одукупног пољопривредног земљишта или 4,96% од површина под ораницама и баштама, 25,7% површина са наводњавањем системима „капокап“. Потребног сектора пољопривреде у области наводњавања. За територију наше општине карактеришу супротивни климатски услови који детерминишу неједначену количину и распоред падавина. Оне из године у годину варирају и представљају лимитирајући фактор успешне, интензивне, и тржишноодређене пољопривредне производње. Наводњавање се на најугу неопходно количине занормалан раст и развиће пољопривредних култура у условима недовољних падавина и њиховог неправилног распореда у оквиру вегетационог периода. Достигнути степен наводњавања у Ивањици не задовољава потребне стање и ефикасност пољопривредне производње. Наводњавање још увек није обезбедило своје право место у пољопривреди општине Ивањица. Основни разлози тога су:

- родна и кишна година;
- ниска свест;
- економска немогућност;
- непостојање изворишта вода у непосредним близинама са којих бисе у условима брдско-планинске пољопривреде могли користити виресурси.

Површина пољопривредног земљишта у својини Републике Србије (државној својини) на територији општине Ивањица износи 2.673,5785 ха од чега је Годишњим програмом заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини на територији општине Ивањица за 2021.

годину предвиђено за издавање 661.9258 ha.

Вишегодишњи засади: Производња воћа је једна од најзначајнијих сегмената пољопривреде која заузима значајно место у бруто друштвеном производу пољопривредних произвођача општине Ивањица. У воћарској производњи заступљено: - јагодасто; - коштичаво; - јабучасто и - језгастовоће. Малинарство као грана воћарске производње, а у оквиру јагодастог воћарства несумњиво заузима најзначајније место. Узгајање малине карактеристично је за брдско-планинско подручје општине Ивањица.

Подзасадима малине сена лази преко 1.200 хектара, причем у свакој години повећавају површине. У нормалним вегетационим условима постижу се високи приноси по јединици површине и плододличног квалитета. Степен интензивности већ производње повећава из године у годину. Укупна производња малине током 2021. године је била око 12.000 тона. Штосетичесортимента предњаче Виламет и Микерса 95 до 97% заступљености у производњи због својих компаративних предности у односу на остале. Последњих година започињу на захтев купца и промене у сортименту, као одговор на континуитет у снабдевању тржишта свежим плодовима. Поред једнородних, уведене су производњу и сталнорашају сорте, као што су Полана, Полка, Тјуламин... Ремонтантне и сталнорашајуће малине представљају хит, како у производњи тако и у потребама тржишне економије. Посвојим компаративним особинама у односу на досадашње једнородне малине, представљају значајни корак, јер поднебљесавојим карактеристикама земљишта које је већ детерминисано прелиминарним и компаративним огледима, даје одличне оцене за подизање нових производно-комерцијалних засада.

Шљива представља најзаступљеније коштичаво воће са 66% одукупног броја стабала воћа, трешња представља 5% одукупног броја стабала, док процентуално учешће кајсија и бресквије минорно, углавном на окућницама. Од јабучастог воћа најзаступљенија је јабука са 23% и крушка са 5%, одукупног броја стабала. Штосетичесортимента јабучастог и коштичавог воћа до 2000-е год. углавном се може говорити о старима у тохтоним сортама, комбинованих особина Овесортесе узгајају у систему екстензивног воћарења са растојањима 5 x 5 м, и карактеристичне суда имају мали просечан принос стаблу. Због непосредне близине Института за воћарство у Чачку у последњој деценији нагласе повећава број сорти, међа с технологија производње, повећава се густина, тако да је евидентан велики број интензивних воћних засада под најсавременијим сортиментом.

Анализом ситуације долази се до са знања да висока родност и осетљивост на болести и штеточине су пратећи елементи, тако да највећи број засада има потребну примену високих технологија у гајењу.

Сточни фонд: Иако Ивањички крај има добро предусловеза развој сточарства, велике травна покривности, статистички подаци кажу на смањење сточног фонда општине.

На територији општине Ивањица не постоје објекти који се баве прерадом млека и меса, као нису шара, што произвођачи представља проблеме у пласману сточарских производа.

На територији општине откуп млека врше лекари из Ариља и Рашке, а пласман меса такође врши клиника на територији Ариља и Сјенице. Опстанак индивидуалних пољопривредника у брдско-планинском подручју је директно зависност од постојања сточног фонда.

Сточарство представља основни извор хране, али и због немогућности примене механизације на теренима који су изражено нагиба, сточни фонд представља и основно средство зарад. Због сталних осцилација тржишних услова привређивања (скупреприматеријал а јефтиних готових производа сточарства), узрок је сталним променама бројног стања код свих врста и категорија стоке. Самим тим бројно стање треба узети само као репертурантно стање које може бити знатно промењено.

Оно што карактеристично за сточарску производњу на територији општине Ивањица је екстензивност руралног подручја, које има савеземљишне и друге потенцијале да у јединици времена направити значајне позитивне помаке у савлађивању бројних препрека и доласка до крајњих потрошача.

Бројно стање у сточарству, према Попису пољопривреде 2012. године, је следеће:

- 8.728 говеда
- 10.765 свиња
- 24.196 оваца и коза
- 56.782 живине
- 8.307 кошница пчела

У погледу расположивости објеката за смештај стоке, према Попису пољопривреде 2012. године, стање је следеће:

- 3.799 газдинстава расположеса 3.894 објеката за смештај говеда капацитета 24.797 места;
- 3.168 газдинстава расположеса 3.214 објеката за смештај свиња капацитета 22.139 места;
- 2.824 газдинстава расположеса 2.874 објеката за смештај кокоши капацитета 75.595 места;
- 1.643 газдинстава расположеса 1.673 објеката за смештај остале стоке капацитета 44.589 места.

У последњој деценији дошло је до промена у расном саставу говеда с једне стране, а с друге повећања производње погрлу. Индивидуална газдинства највише се баве комбинованим типом производње млеко-месо, и највише је присутно домаће говече у типу сименталца, с тим што се даље вршињих овоукупштање и оплемењивање са сименталцем. Резултатоваквоукупштања је да је дошло до побољшања квалитета меса, бржег и већег прираста. Осим у говедарству, значајна побољшања у погледу расног састава су присутна у свињарству и овчарству. У свињарству се све више примењују Јоркшир, Ландрас и Пиетренкоји имају већи проценат удела меса у односу на удео масти. Сам за хтев тржишта и усмеравају произвођаче у правцу интензивирања свињарске производње. У овчарству је најзаступљенија раса Сјеничка праменка, затим Пел Де Франце и Виртемберг.

Механизација, опрема и објекти: Бројно стање пољопривредне механизације и опреме (према Попису пољопривреде 2012. године):

- 3.447 трактора (1.192 једноосовинских и 2.255 двоосовинских);
- 19 комбајна;
- 9.736 прикључних машина.

Пољопривредна газдинства на територији општине Ивањица (према Попису пољопривреде 2012) располажу са:

- 8.781 објектом засмештајстоке,
- 902 објекта засмештај пољопривредних производа;
- 704 објекта засмештај пољопривредних машина и опреме;
- 10 објекта за силажу;

Пољопривредна газдинства поседују 105 сушара за воће. Преко 95 % пољопривредних газдинстава стајањак складишта на отвореном простору поред стаје.

Радна снага: Чланова газдинства и стално запослених на породичним газдинствима (укључујући и носиоце) има 19.260, а на газдинствима правних лица/предузетника 40. 2.764 породична газдинства ангажовала су сезонску радну снагу која је остварила 459 годишњих радних јединица, 10 газдинстава правних лица/предузетника ангажовала су сезонску радну снагу која је остварила 5 годишњих радних јединица. Процена је да је просечна старост пољопривредне радне снаге 45 година, да 50% пољопривредне радне снаге има основно и непотпуно основно образовање, 45 % средње образовање, и 5% више и високо образовање. Према Попису пољопривреде 2012, штосетичени воа квалификацијаносилаца, управника, односно доносилаца одлука на пољопривредним газдинствима, 4884 њих има само пољопривредно искуство стечено праксом, 37 их има курсеве из области пољопривреде, 62 их има пољопривредну школу, 2383 их има неку другу средњу школу, 53 их има вишу пољопривредну школу или факултет, 309 их има неку другу вишу школу или факултет, а 181 их је похађало курсеве о пољопривреди у 2012. години.

Структура пољопривредних газдинстава: Према Попису пољопривреде 2012 укупан број пољопривредних газдинстава је 7.728 (10.579 домаћинстава), а њихово учешће у укупном броју домаћинстава је 73 %. Просечна величина поседа (коришћеног пољопривредног земљишта) по газдинству је 3,63 ха. Број условних грастоке износи 14.063.

Производња пољопривредних производа: Процена учешћа, тј. односа биљне и сточарске производње у стварању вредности пољопривредне производње на подручју општине Ивањица је 80:20 (биљна производња учествује са 80% а сточарска са 20%).

Штосетиче обима производње важнијих пољопривредних производа посебно оних који имају највећу значај за пољопривреду у општини Ивањица, на основу података који су нам расположени у 2021. години произведенесуследеће количине биљних производа: између 60.000 и 80.000 тона кромпира, око 2.000 тона кукуруза, око 1.000 тона пшенице, око 2.000 тона шљива, око 700 тона јабука, око 12.000 тона малина. У 2021. години произведенесуследеће количине сточарских производа: око 7.000.000 литара млека, око 1.000 тона меса, око 100 тона меда.

На територији општине Ивањица велике земљишне површине су незагађене и спремна без конверзије одмах приступе органској производњи. Засада постоје неколико сертификованих органских произвођача пољопривредних производа.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: На територији општине Ивањица постоје 6 регистрованих земљорадничких задруга, од којих 4 активно функционишу и њихове претежне области ангажовања су: производња, откуп и трговина пољопривредних производа, продаја садног материјала, селекција у сточарству.

На територији општине Ивањица постоје 5 удружења пољопривредника у примарној пољопривредној производњи, односно производњи јагодастог воћа и кромпира. Тренутно њихова улога и значај за напређење пољопривредне подручја општине Ивањица је мала, као и степен њихове организованости у погледу нивоа професионализације и расположивости адекватног управљачког кадра.

Трансферзнања и информација: Општинивоефикасности и функционалности система преноса знања и информација у области пољопривреде која се остварује путем семинара, организованих од стране образовних и истраживачких установа и организација, пољопривредних саветодавних стручних служби (ПССС), приватних консултантских привредних субјеката, и медија који имају покривеност на територији општине Ивањица, још увек није задовољавајуће мнимоу.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мер директних плаћања

Редн број	Нази мере	Шифр амере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ по дршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУ						

	ПНО		
--	-----	--	--

Табела 2. Мерекредитнеподршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ по дршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 3. Мереруралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ по дршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	5.000.000,00	65	0,00	0,00
2	Управљање ризицима	104	6.500.000,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		11.500.000,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ по дршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 5. Мере којени су предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мерекредитне подршке, мереруралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ по дршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Набавка хране за остављена женска говеда	601	9.000.000,00	20.000,00	80	0,00	0,00

	старости 12-28 месеци					
	УКУ ПНО		9.000.000,00			

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	АП/ЈЛС и 20.500.000,00
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицај мера руралног развоја	11.500.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	0,00
Планирана средства за мере којима се супростављају оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	9.000.000,00
Пренете обавезе	0,00

Циљна група и значај промене које се очекују за кориснике: Циљна група - потенцијални корисници мера подршке су носиоци регистрованих комерцијалних пољопривредних газдинстава у активном статусу - физичка лица. Промена које се очекују за пољопривреднике - кориснике мера након реализације програма, имајући у виду специфичност средине у којој се програм спроводи, а то је подручје са отежаним условима рада у пољопривреди, очекује се да ће мере из програма довести до повећања квалитета производа и квалитета производа, повећања продуктивности и конкурентности.

Информисање корисника о могућности мера које пружа програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: Информисање потенцијалних корисника о мерама које су дефинисане Програмом вршиће се путем регионалних и локалних телевизија, локалних радиостаница, сајта локалне самоуправе. Информисање потенцијалних корисника вршиће и запослени у Одељењу за пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе општине Ивањица.

Мониторинг и евалуација: Процес мониторинга и евалуацију/надзор реализације Програма вршиће запослени у Одељењу за пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе општине Ивањица.

II ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.1.1. Образложење: Основне карактеристике пољопривредног сектора на територији Општине Ивањица произиласе из неповољне структуре пољопривредних газдинстава. Уситњеност поседа, мали број грла стоке на породичним фармама, неадекватни производни и смештајни објекти, слаба примена савремених технологија производње и увођење новог сортимената су карактеристике ивањичке пољопривреде. Један од веома битних узрока недовољне конкурентности ивањичке пољопривреде јесте ниска продуктивност која произилази и из недовољне техничке и технолошке опремљености газдинстава. Постојећа механизација је застарела. Бројно стање сточног фонда није на задовољавајућем нивоу, нарочито у говедарству. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања, нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за модернизацију производње и повећање конкурентности. Модернизацијом постојећих објеката, повећањем бројног стања и побољшањем расног састава

сточног фонда, куповином модерне опреме и савремене механизације, заснивањем нових производних засада и улагањем у складишне и прерадне капацитете на пољопривредним газдинствима могуће је побољшати економске аспекте деловања и знатно боље испуњавати захтеве одржавања природних ресурса, заштите и добробити животиња и безбедности хране. Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014- 2024 .

Преглед по секторима у оквиру којих ће се интервенисати подстицајним мерама у 2022. години: Сектори млеко и месо: Сектором млека доминирају мали произвођачи, одрживе и делимично одрживе фарме. Општи проблем представља низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Газдинства се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком квалитетног генетског материјала и лошим условима држања стоке. Постојеће стање у сектору меса такође указује на пад производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење оваца, као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Газдинства која производе месо нису специјализована, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Ефекти спроведених мера у овом сектору у току 2018. и 2019. године кроз субвенционисање набавке квалитетних приплодних оваца су већ видљиви, и бележи се повећање броја квалитетних приплодних грла оваца. Током ове 2 године субвенционисана је набавка 1390 грла оваца за 139 корисника. Интервенције у оквиру ових сектора ће бити усмерене на унапређење стања физичких ресурса кроз подршку инвестицијама за унапређење конкурентности, у виду подстицаја за наваку самоходних ливадских косачица.

Сектор воће и поврће: Структуру биљне производње сеоског подручја општине Ивањица карактерише велика хетерогеност, што је последица уситњености сеоског поседа, недовољне едукације и недовољне примене савремене технологије производње. Просечна површина засада воћа по газдинству је око четвртине хектара. Само 15% засада су интензивни засади у којима се примењују адекватне агротехничке мере. Структура сортимента, неадекватан садни материјал, недостатак специјализоване механизације и недовољно површина које се наводњавају додатно угрожавају производњу. У воћарској производњи малина је доминантна воћна врста. Према попису пољопривреде из 2012. године под засадима малине налази се 1.249 хектара, површине се повећавају из године у годину и према тренутним проценама под засадима малине налази се између 1.500 и 1.600 хектара. Интервенције у оквиру овог сектора ће бити усмерене кроз подршку за инвестициона улагања у самоходне косачице за кошење биљне масе између редова у воћњаку и опрему и механизацију за наводњавање која је неопходна произвођачима воћа, првенствено малина, што ће уз редовну примену савремене агротехнике дати више, квалитетне и стабилне приносе. Када је у питању производња поврћа доминантна је производња кромпира по чему је Ивањица позната. Према подацима којима располажемо годишња производња кромпира се креће од 60.000 до 80.000 тона. Интервенције у оквиру овог сектора ће бити усмерене и кроз подршку за инвестициона улагања у опрему за вађење кромпира - вадилнице.

Сектор пчеларство: Пчеларство представља малу али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње тржишно да се усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Друштво пчелара Ивањица је регистровано 1985. године. Према подацима из у 2020. године друштво броји 113 чланова (97 су чланови СПОС-а) који поседују 7.103 пчелињих друштава, са просечном годишњом производњом која варира у зависности од године од 50.000 до 90.000 кг меда. Општина Ивањица је у сарадњи са ЕВРОПСКИМ ПРОГРЕСОМ у 2017. години подстицала развој пчеларства кроз подршку набавци кошница и ројева за жене почетнице у пчеларству. Такође у 2018., 2019., и 2021. години субвенционисана је набавка опреме за пчеларство за 108 корисника. Ове мере резултирале су повећањем броја пчелињих друштава и повећањем произведене количине меда у односу на претходне године. Интервенције у оквиру овог сектора ће бити усмерене на подршку за инвестициона улагања у пчеларску опрему.

2.1.2. Циљеви мере: Општи циљеви: стабилност дохотка пољопривредних газдинстава, повећање производње, побољшање продуктивности и квалитета производа, смањење трошкова производње, унапређење техничко-технолошке опремљености, одрживо управљање ресурсима, раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта. Специфични циљеви у свим секторима су: Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње на газдинствима, и унапређење стања специјализоване опреме на газдинству.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом руралног развоја. Општина Ивањица води службену евиденцију о корисницима средстава тако да је немогуће да корисник користи средства по истом основу из локалног и националног програма.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници мере су физичка лица – носиоци регистрованог пољопривредног газдинства.

2.1.5. Економска одрживост: За ову меру није потребно да подносилац захтева докаже економску одрживост улагања кроз одређену форму бизнис плана или пројекта.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике:

- Да је носилац регистрованог комерцијалног пољопривредног газдинства у активном статусу; - Да има пребивалиште на територији општине Ивањица;
- Да се парцеле уписане у Регистар пољопривредних газдинстава корисника налазе на територији општине Ивањица;
- Само једна инвестиција може бити предмет захтева за коришћење подстицаја;
- Може се конкурисати искључиво са предрачуном за набавку предметне инвестиције издатим у периоду од 01.01.2022. године до истека јавног позива;
- За инвестицију за коју подноси захтев не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;

- Да нема евидентираних а неизмирених пореских обавеза код Локалне пореске администрације; - Да наменски користи и да не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од 3 године од дана набавке/реализације инвестиције;
- Да нема евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;
- Да подносилац захтева и продавац – издавалац предрачуна не представљају повезана лица у смислу Јавног позива при чему се повезаним лицима сматрају лица у случају када је подносилац захтева са продавцем повезан на неки од следећих начина: 1) носилац газдинства и чланови истог породичног пољопривредног газдинства; 2) Крвни сродници у првој линији, крвни сродници у побочној линији закључно са трећим степеном сродства; 3) супружници, ванбрачни партнери, његов супружник и ванбрачни партнер и њихови крвни сродници закључно са првим степеном сродства; 4) усвојилац или усвојеник, као и потомци усвојеника; 5) друга лица која са тим лицем живе у заједничком домаћинству.
- Да исто лице не може бити подносилац захтева за подстицаје односно купац и продавац другом подносиоцу захтева за подстицаје.

2.1.7. Специфични критеријуми:

Прихватљиви корисници ове мере по секторима у оквиру којих ће синтервенисати:

Сектор млеко: Пољопривредна газдинства која имају до 19 крава.

Сектор месо: Пољопривредна газдинства која имају укупни капацитет објекта уписаног у Регистар објеката, односно Регистар одобрених објеката, у складу са законом којим се уређује ветеринарство, и то: до највише 19 говеда и/или до највише 149 оваца и коза и/или до највише 29 крмача и/или до највише 99 товних свиња по турнусу и/или до највише 3,999 бројера по турнусу и/или до највише 399 товних ћурки по турнусу.

Сектор воће: Пољопривредна газдинства која: 1) у РПГ имају уписано пољопривредно земљиште под производњом одговарајућих биљних култура; 2) у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја имају мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа; односно 0,1 - 50 ха цвећа, односно 0,2 – 100 ха винове лозе.

Сектор пчеларство: Пољопривредна газдинства која у РПГ и Централној бази података о обележавању животиња код Управе за ветерину има пријављено 5 - 1000 кошница пчела.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифраинвестиције	Називинвестиције
101.1.16	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.2.17	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.4.25	Машине за убирање односно скидање усева
101.4.27	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.4.28	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
101.6.2	Набавкаопремезапчеларство

2.1.9. Критеријумселекције:

Р.бр.	Типкритеријумазаизбор	Да/Не	Бодови
1	Газдинствоподносиоцазахтеваима 1-2 члана	Да	10
2	Газдинствоподносиоцазахтеваима 3-4 члана	Да	20
3	Газдинствоподносиоцазахтеваима 5 и вишечланова	Да	30
4	Подносилацзахтевајекористиоподстицаје у пољопривредикодОпштине у претходних 5 година	Да	0
5	Подносилацзахтевајекористиоподстицаје у пољопривредикодОпштине у претходних 5 година	Не	20
6	Подносилацзахтевајемлађиод 40 година	Не	20
7	Подносилацзахтевајемлађиод 40 година	Да	30
8	Подносилацзахтевасебавиискључивопољопривредномпроизводњом (осигураникјеФонда ПИО каопољопривредник)	Не	0
9	Подносилацзахтевасебавиискључивопољопривредномпроизводњом (осигураникјеФонда ПИО каопољопривредник)	Да	20

2.1.10. Интензитетпомоћи: Интензитетпомоћије 50% од вредности предрачуна без ПДВ-а за подносиоца захтева са пребивалиштем у КО Ивањица, а 65% за остале катастарске општине.

Максимални износ подстицаја у оквиру инвестиција:

- за инвестиције 101.1.16, 101.2.17 и 101.4.27 Набавка остале опреме (односи се на набавку самоходних косачица са предњом косом (резним алатом), максималан износ подстицаја по кориснику је 100.000,00 динара

- за инвестицију 101.4.25 Машине за убирање односно скидање усева (односи се на вадилнице кромпира), максималан износ подстицаја по кориснику је 100.000,00 динара

- за инвестицију 101.4.28 Машине, уређаји и опрема за наводњавање, максималан износ подстицаја по кориснику је 35.000,00 динара

- за инвестицију 101.6.2 Набавка опреме за пчеларство, максималан износ подстицаја по кориснику је 35.000,00 динара

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број подржаних газдинстава
2	Број новонабављене опреме
3	Број заинтересованих газдинстава за меру

2.1.12. Административна процедура: Општинска управа општине Ивањица расписаће Јавни позив којим ће бити прецизно дефинисани услови и која је документација неопходна. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране запослених у Одељењу за пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе општине Ивањица, у смислу комплетности, административне усаглашености Штампано из платформе за програме подршке АП/ЈЛС: 04.03.2022 14:42:06 - страна 15/21 и прихватљивости инвестиције, у складу са одредбама јавног позива. Захтеви који испуњавају услове и прихватљиви су, биће ранжирани на основу критеријума за бодовање поднетих захтева. У случају истог броја бодова предност има подносилац захтева женског пола, уколико није женског пола онда млађи подносилац захтева, а у случају исте старости предност има подносилац са више чланова домаћинства. Општинска управа општине Ивањица, на предлог Одељења за пољопривреду и заштиту животне средине, доноси Одлуку о испуњености услова за доделу подстицаја и утврђује Прелиминарну ранг листу подносилаца захтева. Након истека рока за приговор на утврђену ранг листу, Општинско веће општине Ивањица одлучује о евентуалним приговорима и даје сагласност на наведену одлуку, након чега ће бити утврђена Коначна ранг листа и донета решења о оствареном праву на подстицаје ранжираним корисницима до висине средстава одређених за сваку инвестицију. Корисницима ће право на подстицаје бити утврђено решењем о одобравању права на подстицаје које доноси начелник Општинске управе општине Ивањица и истим ће бити одређен рок у којем корисници треба да реализују предметну инвестицију, и поднесу захтев за исплату подстицаја уз који достављају доказе о томе, након чега ће истима бити исплаћен решењем утврђени износ подстицаја. Међусобна права и обавезе између Општине Ивањица и корисника биће дефинисана уговором који закључује председник Општине са корисницима. Обавеза корисника је да наменски користи и да не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од 3 године од дана набавке/реализације инвестиције,. Контролу наменског коришћења подстицаја врши Одељење за пољопривреду и заштиту животне средине. У случају ненаменског коришћења, корисници су у обавези да у целости врате додељена средства.

2.2. Назив и шифра мере: 104 Управљање ризицима

2.2.1. Образложење: Ова Мера је од посебног значаја за подручје општине Ивањица. Разлог за издавање средстава ову намену су чињеница да је пољопривредна делатност подручја општине Ивањица веома подложна утицају временских непогода (град, суша, поплаве) од којих се не може заштитити или не постоји економска исплативост успостављања ефикасне заштите. Систем противградне заштите на подручју општине Ивањица чине 22 противградне станице на којима је ангажовано 44 стрелца. Сезона одбране града траје 6 месеци (од 15.04. до 15.10. текуће године). Како би систем противградне заштите што ефикасније функционисао, Општина Ивањица у континуитету издваја средства за суфинансирање опремања противградних станица у виду дотације у нето износу од 72.000,00 динара, за шест месеци по стрелцу (12.000,00 месечно), и припадајућим доприносима за ПИО, за 44 стрелца. Ова мера је у складу са мерницама за изградњу Стратегије развоја пољопривредне територије општине Ивањица за период 2015-2020 донетим на седници СО-е Ивањица, 01 број 06-6/2015 од 04.03.2015. године, и у складу са Одлуком Скупштине општине Ивањица о исплати стимулативних накнада за рад противградних стрелца на територији општине Ивањица, број: 400-48/2013-01 од 14.06.2013. године. Планирана Мера има потпуно оправданост, јер је у питању заштита имовине и пољопривредних површина од елементарне непогоде - града. Искуства показују да би у случају неспровођења ове Мере и дејства временских непогода последице могле бити катастрофалне у смислу велике и непроцењиве материјалне штете у пољопривреди. Заслужан неспровођења ове Мере не постоје одговарајућа, алтернативна решења.

2.2.2. Циљевимере: Ова Мера доприноси превентивној заштити пољопривредне производње од елементарне непогоде - града и у том смислу произвођачима представља вид сигурности.

2.2.3. Веза мереса националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.2.4. Крајњи корисници: Корисникове мере је Општина Ивањица.

2.2.5. Економска одрживост: Није примењиво.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи критеријуми за корисникове мере не постоје.

2.2.7. Специфични критеријуми: Специфични критеријуми за корисникове мере не постоје.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
104.1	Улагање у заштиту елементарних непогода, неповољних климатских прилика и катастрофалних догађаја

2.2.9. Критеријум селекције: Нема критеријум селекције.

2.2.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи је 100%.

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Процент газдинстава која у претрпела штету од елементарне непогоде - града у односу на укупан број газдинстава

2.2.12. Административна процедура: Реализацију ове Мере ће спроводити Општинска управа општине Ивањица - Одељење за финансије.

Дотација за подршку рада противградних станица ће се извршити на основу Одлуке Скупштине општине Ивањица о исплати стимулативних накнада за рад противградних стрелаца на територији општине Ивањица, број: 400-48/2013-01 од 14.06.2013. године.

2.3. Назив и шифра мере: 601 Набавка хране за остављена женска грла говеда старости 12-28 месеци

2.3.1. Образложење: Показатељ степена развијености укупне пољопривредне производње зависи од учешћа сточарске производње у производној структури пољопривредне. Сточарство и сточарска производња последњих година бележи перманентно опадање броја грла. Како је сточарство грана пољопривредне делатности од које зависи развој биљне и укупне пољопривредне производње неопходно је у наредним годинама повећати учешће сточарства у укупној пољопривредној производњи, чиме би се омогућила ефикаснија валоризација сточарских производа и повећање укупних прихода од продаје пољопривредних производа. Поред наведеног ова мера је посебно значајна у овој години када су као последица високих температура и сушног периода у летњим месецима претходне године значајно умањени приноси биљака за сточну храну и одгајивачи су у великом проблему и принуђени да као последицу недостатка сточне хране смањују сточни фонд, а одгајивачи за обнову или увећање својих стада најрадије користе грла из сопственог подмладка применом вештачког осемењавања јер им је на тај начин позната генетика, могу директно утицати на жењени генотип и на позитивне особине гајених грла као и аклиматизацију истих, што би смањењем броја грла створило додатне проблеме. Мером је предвиђено да пољопривредни произвођачи који на газдинству имају женска грла говеда старости од 12 до 28 месеци добијају подстицај за набавку сточне хране.

2.3.2. Циљеви мере: Општи циљеви: Одржање и увећање сточног фонда код физичких лица из сопственог подмладка на подручју општине. Специфични циљеви: Смањење пада броја гајених грла говеда.

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.3.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници мере су физичка лица – носиоци регистрованог пољопривредног газдинства.

2.3.5. Економска одрживост: За ову меру није потребно да подносилац захтева докаже економску одрживост улагања кроз одређену форму бизнис плана или пројекта.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике:

- Да је носилац регистрованог комерцијалног пољопривредног газдинства у активном статусу

- Да има пребивалиште на територији општине Ивањица Да се парцеле уписане у Регистар пољопривредних газдинстава корисника налазе на територији општине Ивањица
- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;
- Нема евидентираних доспелих неизмирених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција
- У ветеринарској бази података и у Регистру пољопривредних газдинстава има пријављен одговарајући сточни фонд (податке о врсти, броју и старости животиња, и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају) о чему се уз захтев за одобравање права на подстицај достављају докази из РПГ-а и ветеринарске базе података;
- Корисници мере уз захтев за одобравање права на подстицај достављају доказе од набавке сточне хране

2.3.7. Специфични критеријуми: Прихватљиви корисници су носиоци регистрованог пољопривредног газдинства који у свом власништву, односно у власништву члана РПГ поседују женска грла говеда старости 12-28 месеци, и који нису били корисници ове мере у 2021. години.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
601	Набавка хране за женска грла говеда старости од 12 до 28 месеци

2.3.9. Критеријуми селекције: Нема критеријума селекције.

2.3.10. Интензитет помоћи: 30-80 % од основне вредности приложених рачуна за купљену сточну храну (без ПДВ-а), у зависности од броја поднетих захтева за ову меру, а максимално 20.000 динара по грлу.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број грла за које је остварено право на подстицај
2	Број газдинстава обухваћених мером

2.3.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране Одељења за пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе општине Ивањица, на основу Јавног позива који расписује начелник Општинске управе. Јавним позивом ће бити прописани услови и критеријуми за остваривање права на овај подстицај, рок и начин подношења захтева, неопходна документација и поступак одобравања захтева. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране запослених у Одељењу за пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе општине Ивањица, у смислу комплетности, административне усаглашености и прихватљивости инвестиције, у складу са одредбама јавног позива. Подносиоцима захтева који испуњавају услове решењем Општинске управе општине Ивањица биће признато право на подстицај до висине средстава назначених за ову меру сходно напред наведеном интензитету помоћи. На решење Општинске управе може се изјавити приговор Општинском већу општине Ивањица у року од 8 дана од дана пријема, на адресу В. Маринковића 1, 32250 Ивањица, препорученом поштом или непосредно преко писарнице Општинске управе општине Ивањица (шалтер број 1 у Услужном центру). Исплата средстава биће извршена на наменске рачуне корисника

III ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор података и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина	/	рзс*
Регион	Шумадија и Западна Србија	рзс*
Област	Моравичка област	рзс*
Градило општина	Ивањица	рзс*

Површина	1.090 km ²	рзс*
Бројнасеља	49	рзс*
Бројкатастарскихопштина	42	рзс*
Бројподручјасаотежанимусловимарада пољопривреди (ПОУРП)	у 48	
Демографскипоказатељи		
Бројстановника	31.963	рзс**
Бројдомаћинства	10.579	рзс*
Густинанасељености (бројстановника/површина, km ²)	29	
Променабројастановника (2011/2002*100 - 100)	2011:2002 -9,82	рзс**
- у руралнимподручјима АП/ЈЛС	-2,07	рзс**
Становништвомлађеод 15 година (%)	13,75	рзс**
Становништвостаријеод 65 година (%)	18,2	рзс**
Просечнастарост	43	рзс*
Индексстарења	135	рзс*
Безшколскеспреме санепотпунимосновнимобразовањем (%)	и 18,37	рзс*
Основнообразовање (%)	24,6	рзс*
Средњеобразовање (%)	36,28	рзс*
Више и високообразовање (%)	6,72	рзс*
Пољопривредностановништво укупномбројустановника (%)	у 60,38	Процена
Природниуслови		
Релеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	планински	Интерни
Преовлађујућипедолошкитиповиземљишта и бонитетнакласа	недовољноформираноземљиштенафлишу и накречњаку, алувијалноземљиште (III-V класе), делувијалноземљиште (III-V класе)планинскацрница, параподзол, лесивирано	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	планинска, континентална	Интерни
Просечнаколичинападавина (mm)	920 mm	Интерни
Средњагодишња температура (oC)	11,9 oC	Интерни
Хидрографија (површинске и подземневоде)	рекеМоравица, Студеница и Ношница, 3језера, (од 3,2 до 8 м дубине)	Интерни
Површинаподшумом (ha)	57.759 ха	рзс*
Површинаподшумом у укупнојповршини АП/ЈЛС (%)	49,54 %	рзс*
Пошумљенеповршине у претходној години (ha)	45,39ha	рзс*
Посеченадрвна маса (m ³)	119.964 m ³	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стањересурса		
Укупанбројпољопривреднихгаздинстава:	7.728	рзс***
Бројрегистрованихпољопривреднихгаздинстава (РПГ):	5.776	Управазатр езор
- породичнапољопривреднагаздинства (%)	99,79 %	
- правналица и предузетници (%)	0,21 %	

Коришћено пољопривредно земљиште КПЗ (ha)	- 28.027 ха	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	25,71 %	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало (18) (ha, %)	877 ha (17,40 %), оранице и баште; 19.627 ha (70,02 %), ливаде и пашњаци; 3.276 ha (11,68 %), воћњаци; 0 ha (0 %), виногради; 245 ha (0,87%), остало	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмнобиље, остало (19) (ha, %)	1.836 ha (6,55 %), жита; 648 ha (2,31%), крмнобиље; 2.166 ha (7,73%), поврће; 2 ha (0,0071%), индустријско биље; 221 ha (0,79%) остало	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	3,62 ха	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	нема пољопривредног земљишта обухваћеног комасацијом	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	нема пољопривредног земљишта обухваћеног неким видом удруживања	Интерни
Број пољопривредних газдинста вакојана водњавају КПЗ	580	рзс***
Одводњава на површина КПЗ (ha)	0	Интерни
Наводњава на површина КПЗ (ha)	242	рзс***
Површина пољопривредног земљишта државној својини на територији АП(20) (ha)	у 2.644 ha	Интерни
Површина пољопривредног земљишта државној својини којаседаје у закуп (ha):	у 661.92 ha	Интерни
- физичка лица (%)	661.92 ha	Интерни
- правна лица (%)	0 ha	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	8.728 говеда; 10.765 свиња; 24.196 оваца и коза; 56.782 живине; 15.560 кошница пчела	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	3.447 трактора; 19 комбајна; 9.736 прикључних машина	рзс***
Пољопривредни објекти (број)	10.387	рзс***
хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	13 хладњача; 278 сушара; 4 стакленика; 655 пластеника	рзс***
Употреб минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	7.041 ha (6.701 ПГ), минерална ђубрива; 3.721 ha (5.131 ПГ), стајњак; 4.455 ha (6.716 ПГ), средства за заштиту биља	рзс***
Број чланова газдинства стално запослених на газдинству:	и 19.300	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству управног лица/предузетника) (ha)		рзс***
Годишње радне јединице (број)	9416	рзс***
Земљорадничке задруге удружења пољопривредника (број)	и 9	Интерни
Производња пољопривредних производа (количина):		
- биља производња (t)	60.000 до 80.000 кромпир; око 2.000 кукуруз; око 1.000 пшеница; око 2.000 шљива; око 700 јабука; око 12.000 малина	рзс***
	око 7.000.000 литара млека; око 1.000 тона меса; око 100	Интерни

- сточарскапроизводња (t, lit, ком.)	тонамеда;	
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Руралнаинфраструктура		
<i>Саобраћајнаинфраструктура</i>		
Дужинапутева(26) (km)	404 km	рзс*
Поште и телефонскипретплатници (број)	9; 11.830	рзс*
<i>Водопривреднаинфраструктура</i>		
Домаћинстваприкљученанаводоводнумрежу (број)	5.789	рзс*
Домаћинстваприкљученанаканализациону мрежу (број)	2.974	рзс*
Укупнеиспуштенеотпадневоде (хиљ.м3)	1.047 хиљ.м ³	рзс*
Пречишћенеотпадневоде (хиљ.м3)	-	рзс*
<i>Енергетскаинфраструктура</i>		
Производња снабдевањеелектричноенергијом (број)	1 хидроцентралакојанерадитермоелектрананема и трафостаница 267	Интерни
<i>Социјалнаинфраструктура</i>		
Објектиобразовнеинфраструктуре (број)	1 предшколскаустанова; 11 основних и средњихшкола; високихшкола и факултетанема	рзс*
Бројстановниканаједноглекара	694	рзс*
Бројкорисникасоцијалнезаштите	1113	рзс*
Диверзификацијаруралнеекономије		
Запослени у секторимапољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	19.378 (нагаздинствуфизичких лица:19.260+на газдинствуправноглица/ предузетника: 40+ у привреднимдруштвима: 78)	рзс* рзс***
Газдинствакојаобављајудругепрофитабилнеактивности(30) (број)	1.667	рзс***
Туристи просечанбројноћењатуристанатериторији АП/ЈЛС (број)	10.446 домаћихтуриста;605 странихтуриста46.595 ноћењадомаћихтуриста;8.084 ноћењестранихтуриста	рзс*
<i>Трансферзнања и информација</i>		
Пољопривреднасаветодавнастручнаслужба (да/не)	ПССС Краљево	Интерни
Пољопривреднагаздинстваукључена саветодавнисистем (број)	Бројодабранихпољопривреднихгаздинставакојасеинтензивнопратев ишепутагодишњеје 45. Бројосталихпољопривреднихгаздинставакојасеукључују у саветодавнисистемнадругеначине, углавномпрекоучешћанагрупнимпредавањимаје 200-250 годишње.	ПССС

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ИВАЊИЦА
01 Број: 06-14/2022

У Ивањници, 21.04.2022. године

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ

Владимир Бојановић